

П.М. УСТИМЕНКО

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ, 01601, Україна

ФІТОЦЕНОТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ ПРИРОДНО- ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Ключові слова: природно-заповідні території, фітоценофонд, формація, асоціація, представленість синтаксонів, рівень охопленості охороною.

Реальне збереження фітоценотичної різноманітності в Україні нині практично забезпечується через систему природно-заповідних територій (ПЗТ). Сучасна мережа природно-заповідного фонду (ПЗФ) налічує близько 6750 територій та об'єктів загальною площею 2540 тис. га, тобто 4,2 % території держави. У системі ПЗФ охорона та збереження фітоценорізноманітності найефективніше реалізуються в категоріях найвишого соціологічного рангу — біосферних заповідниках (БЗ), природних заповідниках (ПЗ) і національних природних парках (НПП), в яких функціонують відповідні інституції для додержання режимів їх охорони та використання. Аналіз опублікованих матеріалів з вивчення рослинності НПП, БЗ і ПЗ свідчить про досить різноманітну інформацію щодо їхнього ценофонду.

Поряд з об'єктами ПЗФ, ценофонд яких вивчено досить повно [1, 3, 5, 9—11, 13—19], залишається ще багато таких, відомості про структуру ценофонду яких є неповними, а часом попередніми. Недостатня інформація про реальний стан збереження фітоценорізноманітності гальмує розвиток заповідної справи в Україні. До такого висновку дійшли Т.Л. Андрієнко, О.І. Прядко та В.С. Ткаченко [2, 11] після аналізу представленості болотної і степової рослинності в мережі ПЗТ України. Для усунення недоліку ми проаналізували фондові матеріали і матеріали власних досліджень щодо репрезентативності основних типів рослинності України саме у вищевказаних категоріях ПЗТ. Аналіз проводили за показниками представленості синтаксонів на ПЗТ і за рівнем охопленості фітоценофонду охороною.

Під представленістю розуміють наявність синтаксонів (асоціацій, формаций) рослинності в конкретному природно-заповідному об'єкті, під рівнем охопленості охороною — частку ценофонду формації, що охороняється у ПЗТ, від усього її ценофонду. Дані щодо величини останнього ми встановлювали за Продромусом [8], працями, виданими після виходу Продромусу, за фондовими матеріалами (звіти НДР), матеріалами власних досліджень (більше, ніж за 20 років). За рівнем охопленості охороною виділяємо три групи ценофонду: високого (охороняється більше 75 % асоціацій з усього ценофонду формації), середнього (50—75 %), низького (менше 50 %) рівнів.

У структурі ПЗФ України БЗ займають 226,7 тис. га (9,6 % заповідної території), ПЗ — 113,7 (4,8 %), НПП — 492,3 тис. га (20,9 %) [6, 7].

Система ПЗТ цих категорій охоплює охороною всі основні типи рослинності: лісовий, чагарниковий і чагарничковий, степовий, лучний, болотний, водний, солонцевий та солончаковий, а також томілярні, саваноїди і пустища. Аналіз наявності фітоценозів на природно-заповідних територіях засвідчує, що найкраще забезпечені охороною лісові (відмічені у 3 БЗ, 13 ПЗ, 10 НПП), лучні (4 БЗ, 10 ПЗ, 9 НПП), степові (2 БЗ, 11 ПЗ, 3 НПП) угруповання. Найменш представленими є солончі та солончаки, томіляри, саваноїди і пустища.

Лісова рослинність налічує 31 формацію. Майже усі типові, найбільш поширені формації добре представлені на територіях, взятих під охорону. Найвищою представленістю характеризуються фітоценози формацій *Fageta sylvatica*, які охороняються в 1 БЗ, 5 ПЗ і 7 НПП; *Querceta roboris* (1 БЗ, 7 ПЗ, 5 НПП), *Pineta sylvestris* (7 ПЗ, 5 НПП). Високою представленістю відзначаються також ліси формацій *Alneta glutinosae*, *Betuleta pendulae*, *Carpineta betuli*, *Piceeta abietis*. Серед малопоширених рідкісних формацій добре представлені *Betuleta borystenicae*, *Junipereta excelsae*, *Pineta cembrae*.

Найбільша кількість лісових асоціацій охороняється в Карпатському БЗ (193 асоціації 10 формацій), причому лівова частка припадає на букові (84 асоціації) та ялинові (68 асоціацій) ліси. Багатим ценофондом відзначаються ліси, що охороняються в Карпатському НПП (100 асоціацій 8 формацій) і Ялтинському гірсько-лісовому ПЗ (95 асоціацій 10 формацій). На решті ПЗТ охороняється від 7 (Дунайський БЗ) до 55 асоціацій (Ужанський НПП).

За рівнем охопленості охороною ценофонду лісових формацій останні поділяються на групи високого, середнього та низького рівнів забезпеченості охороною. До першої групи належать переважно малоасоціаційні формації *Acereta pseudoplatani*, *Arbuteta andrachnis*, *Betuleta borystenicae*, *Celtiseta glabratae*, *Pineta cembrae*, *P. kochianae*, *P. pallasiana*, *Populeta nigrae*, *Saliceta albae*, *S. fragilis*, *Tilieta plathyphyllae*, *Ulmata carpinifoliae*, *U. laevis*.

До другої групи належать *Alneta incanae*, *A. glutinosae*, *Betuleta pendulae*, *Fageta sylvatica*, *Junipereta excelsae*, *Piceeta abietis*, *Pineta sylvestris*, *Pistacieta muticae*.

До третьої групи увійшли *Betuleta pubescentis*, *Carpineta betuli*, *Fraxineta excelsioris*, *Populeta tremulae*, *Querceta petraeae*, *Q. pubescentis*, *Q. roboris*.

Природно-охоронними територіями, на яких охороняються лісові фітоценози, охоплено усю територію України. В Українському Поліссі вони рівномірно розподілені по регіону. В західній частині ліси охороняються в Шацькому НПП [19] і Рівненському ПЗ, у центральній — в Поліському ПЗ, у східній — в НПП «Деснянсько-Старогутському». В них охороняються як репрезентативні для регіону, так і рідкісні лісові фітоценози. Проте у цьому регіоні охороною не охоплені цікаві у науковому відношенні лісові фітоценози, які розташовані в екотонній зоні Полісся і Лісостепу.

Лісові фітоценози подільської частини лісової зони охороняються у ПЗ «Розточчя» та Яворівському НПП [13]. За рівнем охопленості охороною ценофонду усіх лісових формацій можна схарактеризувати як середній та низький.

Українські Карпати відзначаються найчисельнішою представленістю ПЗТ високого рангу в Україні, в яких охороняються фітоценози всіх лісових формацій регіону [9, 10, 14, 18]. У них добре репрезентовані зональні букові й ялинові, рідкісні яворові та кедровососнові ліси, проте недостатньою є представленість ялищевих, дубових, сіривільхових лісів.

Ліси Гірського Криму (13 формацій) охороняються у 4 ПЗ [3, 15, 16]. Рівень охопленості охороною ценотичного багатства регіону високий. Варто лише сказати на низьку представленість у цих об'єктах ендемічної формації *Acereta stevenii*.

Високим рівнем забезпеченості охороною лісових фітоценозів відзначається такий «нелісовий» регіон, як степова зона, де фітоценози 12 формацій зберігаються в 2 БЗ, 3 ПЗ і 1 НПП [5, 16]. Найчастіше в них представлені зональні значно поширені фітоценози дубових лісів, але кількість асоціацій, що охороняються, є незначною.

У лісостеповій зоні лісові фітоценози охороняються лише у 2 ПЗ і 1 НПП, які знаходяться у правобережній частині регіону. В них представлені як значно поширені фітоценози дубових, грабових, вільхових лісів, так і рідкісних букових та скельнодубових. Рівень охопленості охороною ценотичного багатства лісів регіону низький.

Таким чином, лісова рослинність має високий ступінь репрезентативності зональних формацій. Більшість з них характеризується невисоким і середнім рівнем охопленості охороною, малоасоціаційні формації — високим рівнем. Разом з тим слабо представлені чи зовсім не охороняються деякі цікаві в науковому відношенні лісові ценози (рівнинних пухнастодубових лісів, липово-кленово-дубових лісів відрогів Середньоруської височини, рівнинних ялиново-липових тощо).

Чагарникова і чагарничкова рослинність представлена 23 формаціями, які охороняються у 3 БЗ і 9 ПЗ, 7 НПП. Представленість формацій на ПЗТ є низькою, 70 % з них трапляються в 1—2 ПЗТ. Лише формація *Duschekieta viridis* відмічена у 5 ПЗТ. За рівнем охопленості охороною ценофонду значно поширених формацій остання характеризується низьким рівнем, а малоасоціаційні формації *Pruneta stepposae*, *Rhamneta catharticae*, *Saliceta rosmarinifoliae*, *Amorphaeta fruticosae*, *Tamariceta ramosissimae*, *Cotoneastereta melanocarpi*, *Crataegeta praearmati*, *Saliceta auritae* та рідкісні формації *Junipereta hemisphaericae*, *J. sabinae*, *Saliceta herbaceae*, *S. kitaibeliana* — високим.

Найбільша кількість чагарникових асоціацій охороняється в Карпатському БЗ — 31 асоціація 7 формацій [9, 10, 18]. Останні відзначаються високим і середнім рівнями охопленості охороною їх асоціацій. На решті ПЗТ охороняється від 1 (НПП «Подільські Товтри») до 19 асоціацій (Карпатський НПП).

Найбільша представленість чагарників і чагарничків на ПЗТ (по 6) серед природних регіонів України в Українських Карпатах і степовій зоні. У Карпатах чагарникові і чагарничкові асоціації 7 формацій охороняються в 4 НПП і по 1 ПЗ і БЗ. Вони представлені як значно поширеними у високогір'ї фітоценозами формацій *Duschekieta viridis*, *Pineta mugii*, так і рідкісними — *Rhododendroneta kotschyi*, *Loiseleurieta procumbentis*, *Saliceta herbaceae*,

S. kitaibeliana, занесеними до Зеленої книги України [4]. Рівень охопленості охороною чагарникових і чагарничкових асоціацій характеризується як високий (для малоасоційних формацій) і середній.

Степова зона відзначається найчисельнішою представленістю чагарникових формацій (10) з малочисельним ценофондом на ПЗТ. Це переважно значно поширені в регіоні фітоценози, які мають високий рівень охопленості охороною ценофонду на ПЗТ.

У решті регіонів чагарникова рослинність характеризується незначною представленістю — від 2 формацій на ПЗТ лісостепової зони до 4 формацій на ПЗТ Гірського Криму і подільської частини лісової зони, що пояснюється недостатньою вивченістю цього типу рослинності.

Степова рослинність на ПЗТ представлена 50 формаціями і відзначається досить високою репрезентативністю основних зональних формацій різних типологічних відмін степової рослинності у сучасній мережі ПЗТ. Слід зазначити, що 1/3 степових формацій занесена до Зеленої книги України [4]. Найвищою представленістю на ПЗТ характеризуються фітоценози формацій *Festuceta valesiaca*, які охороняються у 2 БЗ, 10 ПЗ, 1 НП; *Stipeta capillata* (1 БЗ, 6 ПЗ, 3 НПП), *S. lessingiana* (1 БЗ, 6 ПЗ, 2 НПП). У 1/3 ПЗТ, на яких охороняється степова рослинність, представлені фітоценози формацій *Cariceta humilis*, *Stipeta pennata*, *S. pulcherrima*, *S. ucrainica*, *Bromopsideta inermis*. Решта формацій відмічені на 1—4 ПЗТ.

Сучасна мережа ПЗТ, на яких охороняється степова рослинність, налічує 2 БЗ, 11 ПЗ і 3 НПП. Найважливішими з них є Луганський і Український степовий ПЗ, в яких домінує степова рослинність. У Луганському ПЗ охороняється 177 асоціацій 24 формацій [5], в Українському степовому — 139 асоціацій 30 формацій [12]. Високим рівнем охопленості охороною в цих заповідниках відзначаються формації *Caraganeta fruticosa*, *Chamaecytiseta ruthenica*, *Elytrigietta stipifoliae*, *Helictorichoneta pubescentis*, *Stipeta dasyphyllae*, *S. pennata*, *S. tirsae*, *S. ucrainica*, *S. zallesskyi*. Слід зазначити, що в Українському степовому ПЗ охороняються рідкісні та ендемічні фітоценози формацій *Caraganeta scythica*, *Calophaceta wolgarica*, *Genisteta scythica*, *Glycyrrhiseta glabrae*.

Степова рослинність охороняється на ПЗТ трьох ботаніко-географічних регіонів — степової, лісостепової зон та Гірського Криму. В степовій зоні ПЗТ рівномірно розподілені по регіону, в них широко представлені усі відміни степів: лучні, справжні, чебрецеві, чагарникові, пустельні. У Гірському Криму степи охороняються у 3 ПЗ, де вони представлені своєрідними фітоценозами лучних степів [3, 15] з високим та середнім рівнями охопленості охороною. У лісостеповій зоні степи охороняються у НПП «Подільські Товтри», природних заповідниках «Медобори» і Канівському, що знаходяться на Правобережжі, а на Лівобережжі — в «Михайлівській цілині» (філіалі Українського степового ПЗ). Оскільки на більшість з цих ПЗТ степова рослинність не є переважаючим типом рослинності, то кількість асоціацій, яка в них охороняється, — незначна. Переважно вони є значно поширеними фітоценозами формацій *Festuceta valesiaca*, *Cariceta humilis*, *Stipeta capillata*, *S. pennata*.

Отже, оцінивши рівень охопленості охороною фітоценофонду степової рослинності як середній та високий з високим ступенем репрезентативності основних зональних формацій, варто зазначити, що у системі ПЗТ слабо представлені деякі дуже цінні у науковому відношенні регіональні варіанти степових формацій на Правобережжі України (подільських, одеських), які розташовані на крайній західній межі євразійських степів. Низка степових формацій, що охороняються в Лісостепу (*Stipeta pennatae*, *Cariceta humilis* тощо) і Степу (*Stipeta borysthonicae*, *Elytrigietia stipifoliae* тощо), нині представлені невеликими фрагментами. Деяким з них, як зазначає В.С. Ткаченко [11], у заповідниках загрожують ценотичні деструкції резерватних сукцесій. Недостатньою слід вважати охорону фітоценозів 19 формацій, які представлені лише в 1 ПЗТ.

Сучасна мережа ПЗТ, в яких охороняються різні типологічні відміни лучної рослинності, налічує 4 БЗ, 9 ПЗ і 9 НПП. Аналіз даних свідчить про високу репрезентативність лучних формацій, де найвищою представленістю відзначаються значно поширені формації *Festuceta rubrae* (1 БЗ, 3 ПЗ, 8 НПП), *F. pratensis* (1 БЗ, 6 ПЗ, 4 НП), *Agrostideta tenuis* (1 БЗ, 4 НП, 5 НПЗ), *Deschampsietia caespitosaе* (1 БЗ, 2 ПЗ, 7 НПП), *Nardeta strictae* (1 БЗ, 3 ПЗ, 6 НПП). У більшості ПЗТ (78 %) охороняються від 1 до 3 лучних формацій.

Найбільша кількість лучних асоціацій охороняється в Карпатському БЗ – 69 асоціацій 23 формацій. Найбагатшими ценофондами, що тут охороняються, є формації *Deschampsietia caespitosaе* та *Nardeta strictae* (9 асоціацій), хоча рівень охопленості охороною їх ценофонду низький. Високим рівнем охопленості охороною в Карпатському БЗ характеризуються малоасоціаційні рідкісні високогірні формації – *Cirsietia waldstenii*, *Dryadeta octopetalae*, *Festuceta inarmatae*, *Gnaphalieta supini*, *Poeta deyllii*.

Хоча лучна рослинність представлена на ПЗТ усіх регіонів, для більшості формацій рівень охопленості охороною їх ценофонду є низьким. По-перше, це пояснюється тим, що більшість лучних формацій відзначається багатством ценофонду, по-друге, що значна частина асоціацій, які охороняються на ПЗТ, дублюється.

На 19 ПЗТ охороняється 46 формацій болотної рослинності. Аналіз даних свідчить про те, що переважно усі типові значно поширені формації усіх класів боліт добре представлені на болотах, взятих під охорону [2]. Це формації *Cariceta rostratae* і *Phragmiteta australis* (8 ПЗТ), *Pineto—Sphagneta* (7 ПЗТ), *Scirpeta sylvaticae* (6 ПЗТ), *Cariceto—Sphagneta* (5 ПЗТ). Серед малопоширених і рідкісних формацій непогано представлені формації сфагнових мезотрофних і оліготрофних боліт – *Scheuchzerieto—Sphagneta*, *Sphagneta (fusci)*, *Piceeto—Sphagneta*.

Найчисельніший ценофонд болотної рослинності охороняється у Поліському ПЗ, який налічує 48 асоціацій 15 формацій [1, 2]. Найпоширенішою і найбільш представленою є формація *Pineto—Sphagneta* (9 асоціацій). На решті ПЗТ ценофонд болотної рослинності є невеликим, що пояснюється незначними площами, зайнятими болотною рослинністю. Як виняток, 5 тис. га боліт охороняються у Шацькому НПП, проте на ценотичне багатство вплинула ме-

ліорація в регіоні, яка спричинила трансформацію гідрофільної рослинності на прилеглих територіях.

Регіональна охорона болотної рослинності слабо забезпечена на Лівобережному Поліссі, на території Малеого Полісся, в Передкарпатті.

Оцінивши представленість болотної рослинності на ПЗТ, слід зазначити, що недостатньою є охорона 27 формацій, які представлені на 1 чи 2 ПЗТ, серед них і рідкісні фітоценози формацій *Cariceta davalliana*, *C. paniculatae*; а дуже рідкісні формації — *Cladieto—Hypneta* та *Schoeneto—Hypneta* — взагалі охороняються в категоріях нижчого рангу, сучасний стан яких наразі невідомий.

Водна рослинність України охороняється у 3 БЗ, 7 ПЗ та 7 НПП, має риси як подібності, так і специфічні особливості. Вона представлена 44 формаціями. Найбільшою представленістю на ПЗТ характеризуються значно поширені формації *Nupharea luteae*, *Phragmiteta australis*, *Typhaeta latifoliae*, *T. angustifoliae*, *Scirpeta lacustris*, *Nymphaeta albae*, а також рідкісна формація *Salvinieta natantis*, фітоценози яких зафіксовані на 8—10 ПЗТ.

Найвищим рівнем охопленості охороною ценофондів відзначаються малоасоціативні формації *Azolleta caroliniana*, *A. filiculoiditis*, *Rupietta cirrhosae*, *Zannichellieta majoris*, серед них і рідкісні — *Salvinieta natantis*, *Marsilieta quadrifoliae*, *Batrachietta rionii*. Переважна більшість формацій характеризується низьким рівнем охоплення охороною їх ценофондів. Із можливих пояснень цьому є недостатня на сьогодні вивченість водної рослинності на ПЗТ і, відповідно, відсутність інвентаризаційних даних.

Найбагатший ценофонд водної рослинності охороняється в Дунайському БЗ, він тут представлений 104 асоціаціями 39 формацій [16]. Проте рівень охопленості охороною ценофонду більшості формацій є низьким або середнім. На решті ПЗТ ценофонди формацій, що охороняються, налічують від 1 (БЗ «Асканія-Нова», НПП «Синеvir» і Ужанський) до 30 асоціацій (Шацький НПП).

Серед ботаніко-географічних регіонів як за представленістю на ПЗТ (3 БЗ, 3 ПЗ, 2 НПП), так і за величиною ценофонду (175 асоціацій) водна рослинність найкраще забезпечена охороною в степовій зоні. На Поліссі вона охороняється на всіх ПЗТ регіону, проте рівень охопленості охороною ценофонду є низьким. У решті регіонів через їхню специфічність (гірські системи) чи внаслідок специфічності ПЗТ, де водна рослинність представлена фрагментарно, її охорона є недостатньою.

Оцінюючи стан охорони водної рослинності в Україні, можна стверджувати, що вона відзначається високим ступенем представленості на ПЗТ і низьким рівнем охопленості охороною ценофонду. Крім того, 11 формацій є представленими лише на 1 ПЗТ, багато асоціацій дублюються в деяких заповідних об'єктах.

Солонці і солончаки представлені 13 формаціями, які охороняються лише на 3 ПЗТ степової зони. Вони представлені значно поширеними у регіоні фітоценозами. Лише фітоценози формації *Salicornieta europaeae* трапляються на усіх названих ПЗТ, решта формацій — 1—2 ПЗТ. За рівнем охопленості охороною ценофонду формацій вони здебільшого характеризуються низьким рівнем, лише у малоасоціативних формацій *Frankenieta hirsutae* і *Salsolaeta sodae* він є високим.

Томіляри представлені 6 формаціями у природних заповідниках Карадазькому, Кримському, Ялтинському гірсько-лісовому і Опускському [3, 15, 16]. Усі вони характеризуються високим ступенем представленості на ПЗТ, трапляючись у 3—4 об'єктах. Лише формація *Artemisieta taurici* відмічена на 1 ПЗТ. Томіляри відзначаються низьким рівнем охопленості охороною ценофонду формацій. Наприклад, охопленість охороною ценофонду *Helianthemeta stevenii* коливається від 16 % (Карадазький ПЗ) до 50 % (Ялтинський гірсько-лісовий ПЗ). Найбільша кількість асоціацій охороняється в Ялтинському гірсько-лісовому ПЗ (29 асоціацій), а найменша (4 асоціації) — в Опускському.

У Карадазькому і Ялтинському гірсько-лісовому природних заповідниках охороняються 5 формацій саваноїдів [3, 15]. Найбільше їх охороняється в першому заповіднику (13 асоціацій). У цілому вони відзначаються високим рівнем охопленості охороною ценофонду формацій.

Пустища представлені на ПЗТ лісової зони 5 формаціями. Найбільше їх на ПЗТ Карпат з високим рівнем охопленості охороною ценофондів формацій *Vaccinieta myrtilis* та *V. uliginosae*. У Рівненському ПЗ нами описані фітоценози *Festuceta polessicae* та *Coryneporeta canescentis*, а остання також трапляється у Шацькому НПП та Поліському ПЗ. Найбільше пустищ охороняється в Карпатському БЗ — 9 асоціацій 2 формацій.

Отже, аналіз стану охорони рослинності показав, що вона є синтаксономічно репрезентативною у системі ПЗТ України найвищого созологічного рангу. Рівень охопленості охороною ценофонду більшість формацій є середнім і низьким, високий він у більшості малоасоційних формацій. Значна кількість формацій охороняється лише в одному природно-заповідному об'єкті, що є недостатнім. Чимало формацій, що охороняються, представлені невеликими фрагментами або угрупованнями з ослабленим едифікаторним значенням головних компонентів. Деяким трав'янистим фітоценозам загрожують ценологічні деструкції резерватних сукцесій. Слід зазначити, що на окремих ПЗТ і досі не проведена детальна інвентаризація фітоценофондів. Усе це вказує на необхідність посилення наукової роботи на охоронних територіях.

1. Андриенко Т.Л., Попович С.Ю., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Полесский государственный заповедник. — Киев: Наук. думка, 1986. — 208 с.
2. Андриенко Т.Л., Прядко О.І. Фітоценотична репрезентативність болотних природно-заповідних об'єктів України // Укр. ботан. журн. — 1989. — 46, № 1. — С. 77—80.
3. Дідух Я.П., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Карадагский государственный заповедник. Растительный мир. — Киев: Наук. думка, 1982. — 152 с.
4. Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества / Под общ. ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. — Киев: Наук. думка, 1987. — 216 с.
5. Кондратюк С.Н., Бурда Р.И., Чуприна Т.Т. и др. Луганский государственный заповедник. Растительный мир. — Киев: Наук. думка, 1988. — 188 с.
6. Попович С.Ю. Синфітосоцологія лісів України. — К.: Академперіодика, 2002. — 228 с.
7. Попович С.Ю., Стеценко М. Природно-заповідний фонд // Розбудова екомережі України. — К., 1999. — С. 42—52.
8. Продромус растительности Украины / Отв. ред. К.А. Малиновский. — Киев: Наук. думка, 1991. — 272 с.

9. Стойко С.М., Тасенкевич Л.О., Милкіна А.І. Флора і рослинність Карпатського заповідника. — К.: Наук. думка, 1982. — 220 с.
10. Стойко С.М., Милкіна Л.Г., Тасенкевич Л.О. та ін. Природа Карпатського національного парку. — К.: Наук. думка, 1993. — 214 с.
11. Ткаченко В.С., Прядко О.І. Фітоценотична репрезентативність степової рослинності в мережі природно-заповідних територій України // Укр. ботан. журн. — 1990. — 47, № 3. — С. 64—68.
12. Ткаченко В.С., Дідух Я.П., Генов А.П. та ін. Український природний степовий заповідник. Рослинний світ. — К.: Фітосоціоцентр, 1998. — 280 с.
13. Ткачик В.П. Рослинність заповідника «Розточчя»: ідентифікація сучасного розмаїття фітоценозів. — Львів: НТШ, 1997. — 120 с.
14. Фіторізноманіття національних природних парків України // Т.Л. Андрієнко, Р.Я. Арап, Д.П. Воронцов та ін. — К.: Наук. світ, 2003. — 143 с.
15. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дідух Я.П. Ялтинский горно-лесной государственный заповедник. Ботанико-географический очерк. — Киев: Наук. думка, 1980. — 184 с.
16. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дубына Д.В. Государственный заповедник «Дунайские плавни». — Киев: Наук. думка, 1984. — 288 с.
17. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дідух Я.П., Молчанов Є.Ф. Государственный заповедник «Мыс Мартыан». — Киев: Наук. думка, 1985. — 260 с.
18. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Попович С.Ю., Устименко П.М. Ценотична різноманітність // Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника. — К.: Інтерекосцентр, 1997. — С. 114—162.
19. Яценко П.Т., Андрієнко Т.Л., Шеляг-Сосонко Ю.Р. та ін. Рослинний покрив запроєктованого Шацького природного національного парку // Укр. ботан. журн. — 1983. — 40, № 4. — С. 71—76.

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 10.04.2004

П.М. Устименко

Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

ФИТОЦЕНОТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАТИВНОСТЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНЫХ ТЕРРИТОРИЙ УКРАИНЫ

На основании анализа представленности синтаксонов в биосферных и природных заповедниках, национальных природных парках проведена оценка фитоценотической репрезентативности растительности Украины. Установлено, что в системе природно-заповедных территорий Украины растительность типологически и фитоценотически репрезентативна. Уровень охвата охраной фитоценофондов большинства формаций характеризуется как средний и низкий. Значительное количество формаций охраняется только в одном природно-заповедном объекте.

P.M. Ustymenko

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

PHYTOCOENOTIC REPRESENT OF THE NATURE PROTECTED AREAS OF UKRAINE

Phytocoenotic representativeness of vegetation of Ukraine is evaluated basing on the analysis of present syntaxa in the biospheric nature reserves and national nature parks. It is defined, that the vegetation is representative both typologically and phytocoenotically in the system of protected areas of Ukraine. The level of protection coverage of phytocoenotic funds for most formations is characterized as middle and low. Many of formations are conserved in the one nature protected area only.